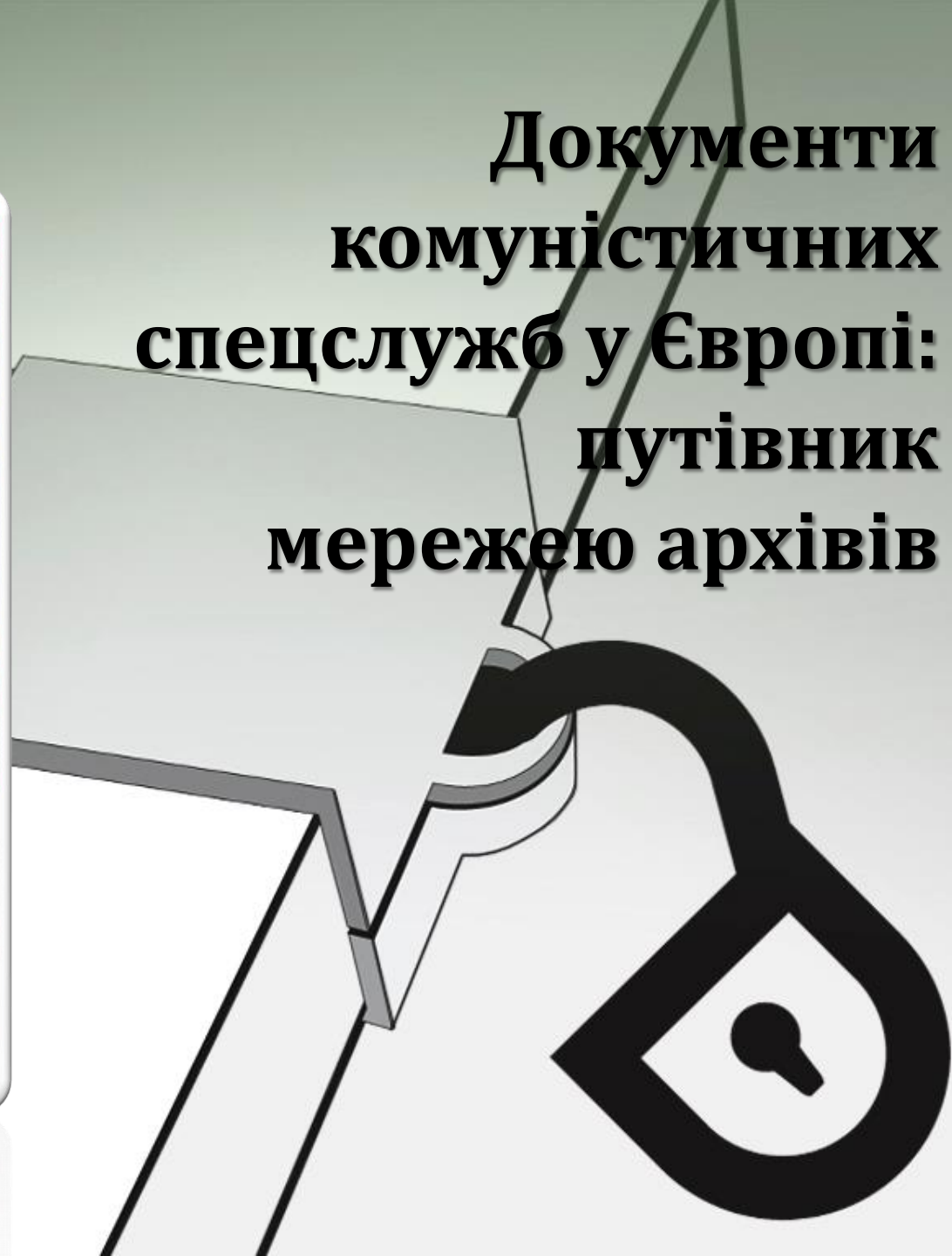
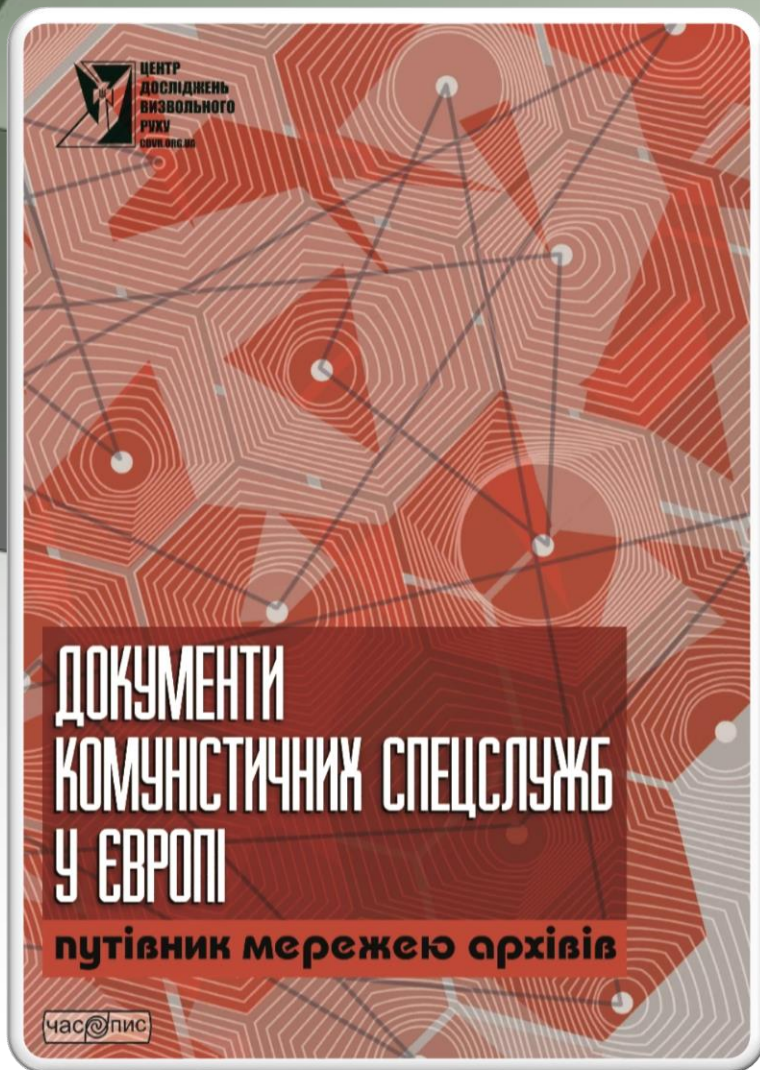

Документи комуністичних спецслужб у Європі: путівник мережею архівів

Архіви комуністичних спецслужб:

Це можливість:

- **для кожного** — знайти інформацію про рідних і близьких загублених в бурхливому ХХ столітті, дізнатися те, про що мовчали дідусі;
- **для історика** — реалізувати творчі амбіції, першим відкриваючи секрети найбільшої країни Європи із найменш вивченим минулим;
- **для журналіста** — допомогти людям побачити сьогодення в минулому, а минуле в сьогоденні;
- **для письменника** — “відкопати” безмір драматичних сюжетів для майбутніх бестселерів.

Ідея створення:

Робоча зустріч Європейської мережі офіційних органів в обов'язки, яких входить зберігання документів комуністичних спецслужб.

Варшава, 2010 рік

Видання побачило світ у 2013 році

Право на правду

**Павел Жачек
(Чехія)**

**Рафал
Лескевич
(Польща)**

Зміст:

- Болгарія
- Німеччина
- Чехія
- Угорщина
- Польща
- Румунія
- Словаччина

Структура:

- Законодавство
- Архівні фонди – комплектування
- Архівні фонди – характеристика
- Доступ
- Оцифрування
- Публікації

Болгарія

Комісія з відкриття документів та оголошення про належність болгарських громадян до органів державної безпеки та розвідувальних служб Болгарської народної армії

www.comdos.bg

- Закон «Про доступ і розкриття документів та оголошення про належність болгарських громадян до органів державної безпеки й розвідувальних служб Болгарської народної армії» 2006 р.
- 1 000 пог. м. документів
- Специфіка доступу – Декларація про нерозголошення

Німеччина

Федеральний уповноважений у справі документів Державної служби безпеки колишньої Німецької Демократичної Республіки – www.bstu.bund.de

- Падіння Берлінської стіни та захоплення документів
- Закон “Про документи Штазі” 1992 р.
- 111 000 пог. м. документів
- Специфіка доступу – детально “розроблені” фонди та анонімізація
- Унікальна система відновлення знищених документів

Право на правду

Чехія

Інститут досліджень тоталітарних режимів – www.ustrcr.cz

Архів справ державної безпеки – www.abscr.cz

- Закон «Про Інститут дослідження тоталітарних режимів та Архів справ державної безпеки» 2007 р.
- 16 100 пог. м. документів
- Специфіка доступу – «Все відкрито для всіх»
- Великий електронний архів
- Значний документальний комплекс про Україну

Право на правду

Угорщина

Історичний архів державної безпеки в Угорщині –
www.abtl.hu

- Рішення Конституційного суду Угорщини 1994 р.
- 4 000 пог. м. документів
- Специфіка доступу:

Обмеження на опрацювання матеріалів колишніми співробітниками державної безпеки

Обмеження щодо “конфіденційної” інформації про третіх осіб

Право на правду

Польща

Інститут Національної пам'яті – Комісія з розслідувань злочинів
проти польського народу –

www.ipn.gov.pl, www.inwentarz.ipn.gov.pl

- Закон «Про Інститут Національної пам'яті – Комісію з розслідувань злочинів проти польського народу» 1998 р.
- 90 000 пог. м. документів
- Специфіка доступу – один із найліберальніших архівів в питаннях доступу
- Великий електронний архів
- Значний документальний комплекс про Україну
- Значний документальний комплекс про нацистські злочини

Румунія

Архів національної ради з вивчення архівів Секурітате –
www.cnsas.ro

- Закон “Про Національну раду з вивчення архівів Секурітате” 1999 р.
- 24 000 пог. м. документів
- Специфіка доступу – обмеження щодо “конфіденційної” інформації про третіх осіб

Право на правду

Словаччина

Інститут національної пам'яті –

www.upn.gov.sk

- Закон «Про доступ до документів пов'язаних із діяльністю служб державної безпеки в 1939-1989 рр.» 2002 р.
- Досі не вирішене питання розподілу документів із Чехією
- Специфіка доступу – обмеження щодо “конфіденційної” інформації про третіх осіб
- Значний документальний комплекс про Україну

Право на правду

Бази даних про репресованих громадян в мережі інтернет (Україна)

«Реабілітовані історією» — www.reabit.org.ua:

- ✓ 1930—1990 рр.,
- ✓ друковані видання кожної області,
- ✓ інтернет-проект «Національний банк даних жертв політичних репресій радянської доби в Україні» на 91 000 осіб

Український інститут національної пам'яті — www.memory.gov.ua:

- ✓ Національні та регіональні томи Книги пам'яті жертв Голодомору 1932—1933 років в Україні (в електронному вигляді),
- ✓ геоінформаційна система «Голодомор 1932—1933 років в Україні».

Право на правду

Бази даних про репресованих громадян в мережі інтернет (Росія)

«Жертви політичного терору в СРСР» — www.lists.memo.ru:

- ✓ 1930—1990 рр.,
- ✓ єдина база даних репресованих осіб колишнього СРСР,
- ✓ інформація про понад 2,6 мільйонів репресованих осіб.

«Сталінські списки» — www.stalin.memo.ru:

- ✓ 1936—1938 рр.,
- ✓ перелік людей, які були засуджені за особистою санкцією Й. Сталіна і його найближчих соратників по Політбюро ЦК ВКП (б) до різних мір покарання — в переважній більшості до розстрілу,
- ✓ інформація про майже 45 тисяч імен.

Основні архіви, куди необхідно звертатися для пошуку інформації про репресованих родичів:

- ✓ ГДА СБУ,
- ✓ ГДА МВСУ,
- ✓ обласні архіви:
  - за місцем народження запитуваної особи,
  - за місцем проживання,
  - за місцем арешту,
  - за місцем відбування покарань,
- ✓ Головний інформаційно-аналітичний центр МВС РФ.

Закон України «Про звернення громадян»

Обов'язкові елементи звернення:

- ✓ назва та адреса архівної установи,
- ✓ прізвище, ім'я, по батькові заявника,
- ✓ місце проживання громадянина,
- ✓ суть порушеного питання,
- ✓ дата та підпис.

Мінімально необхідна інформація:

- прізвище, ім'я, по батькові запитуваної особи,
- повне місце народження особи (населений пункт, район, область, країна),
- повна дата народження особи (число, місяць, рік),
- вся додаткова наявна інформація (коротка біографія, відомі місця перебування, прізвища родичів чи свідків тощо),
- контакти заявника (телефони, e-mail).

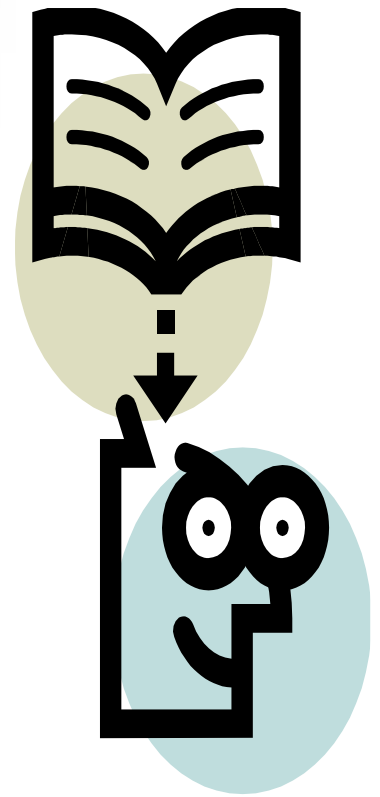
Закон України «Про звернення громадян»

Форми подання звернення:

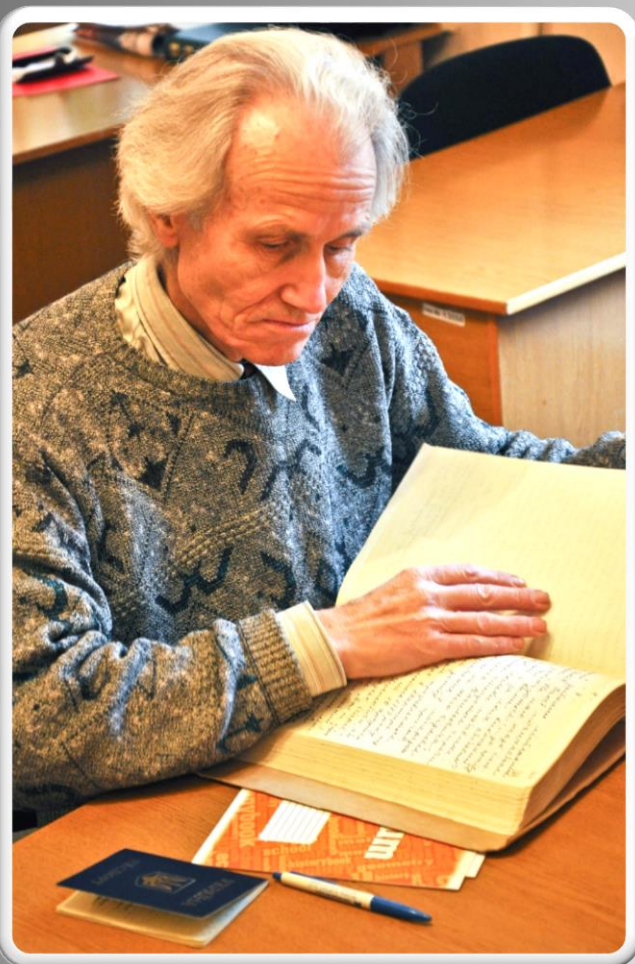
- ✓ письмове,
- ✓ надіслане звичайною поштою,
- ✓ надіслане електронною поштою.

Терміни розгляду звернень:

- ✓ до 1 місяця – відповідь.

Читальні зали архівів та копіювання

- ✓ робота з оригіналами архівних документів органів державної безпеки СРСР-УРСР за 1917-1991 роки,
- ✓ громадяни України, іноземці та особи без громадянства,
- ✓ користувачі читального залу можуть абсолютно безкоштовно копіювати власним фотоапаратом.

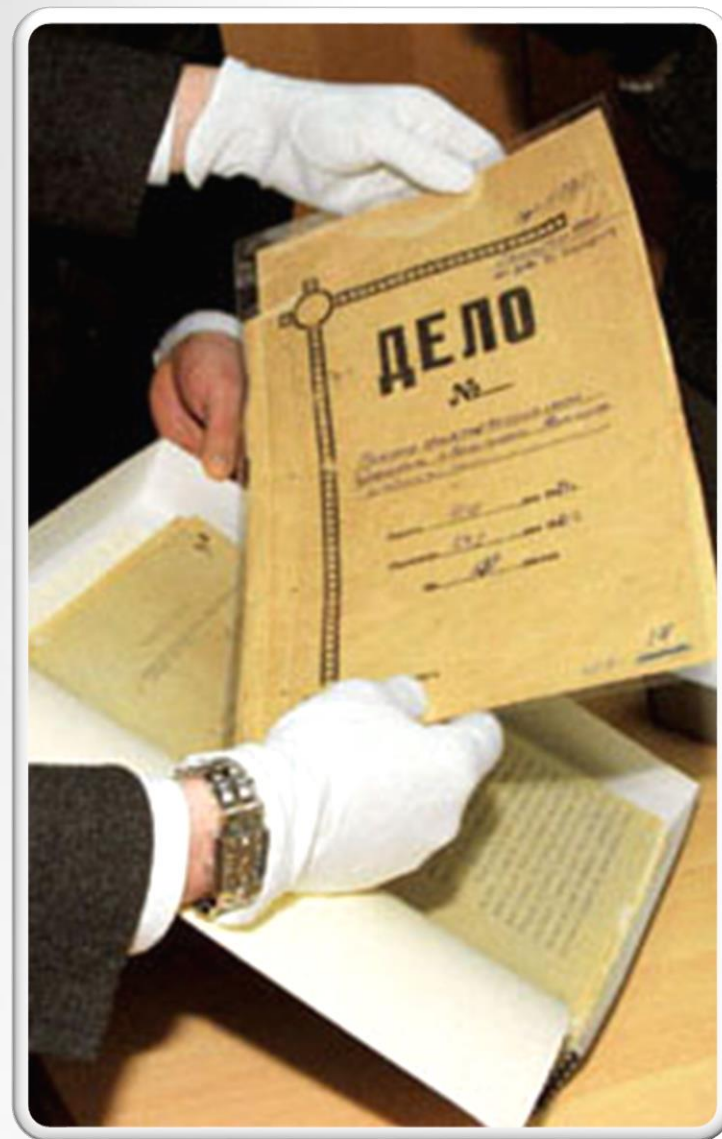
“Декомунізаційне” законодавство:

- ✓ **«Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років»;**
- ✓ **«Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»;**
- ✓ **«Про правовий статус та вшанування пам’яті борців за незалежність України у ХХ столітті»;**
- ✓ **«Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років».**

Доступ до архівів:

- ✓ єдиний архів репресивних органів в окремій цивільній установі – ГДА УІНП;
- ✓ заборона на віднесення інформації до державної, конфіденційної, службової таємниці, персональних даних (в тому числі і на штатних чи позаштатних працівників/агентів);
- ✓ європейський принцип доступу – обмеження стосуються інформації, а не документу;
- ✓ зняття самоцензури – відповідальність за поширення інформації несе особа, а не архівіст

Путівник по фондах Архіву СБУ:

Уперше за роки
незалежності України
розкрито структуру та зміст
архівних фондів радянських
спецслужб, а також історію
й основні напрямки
діяльності Архіву СБУ

Право на правду

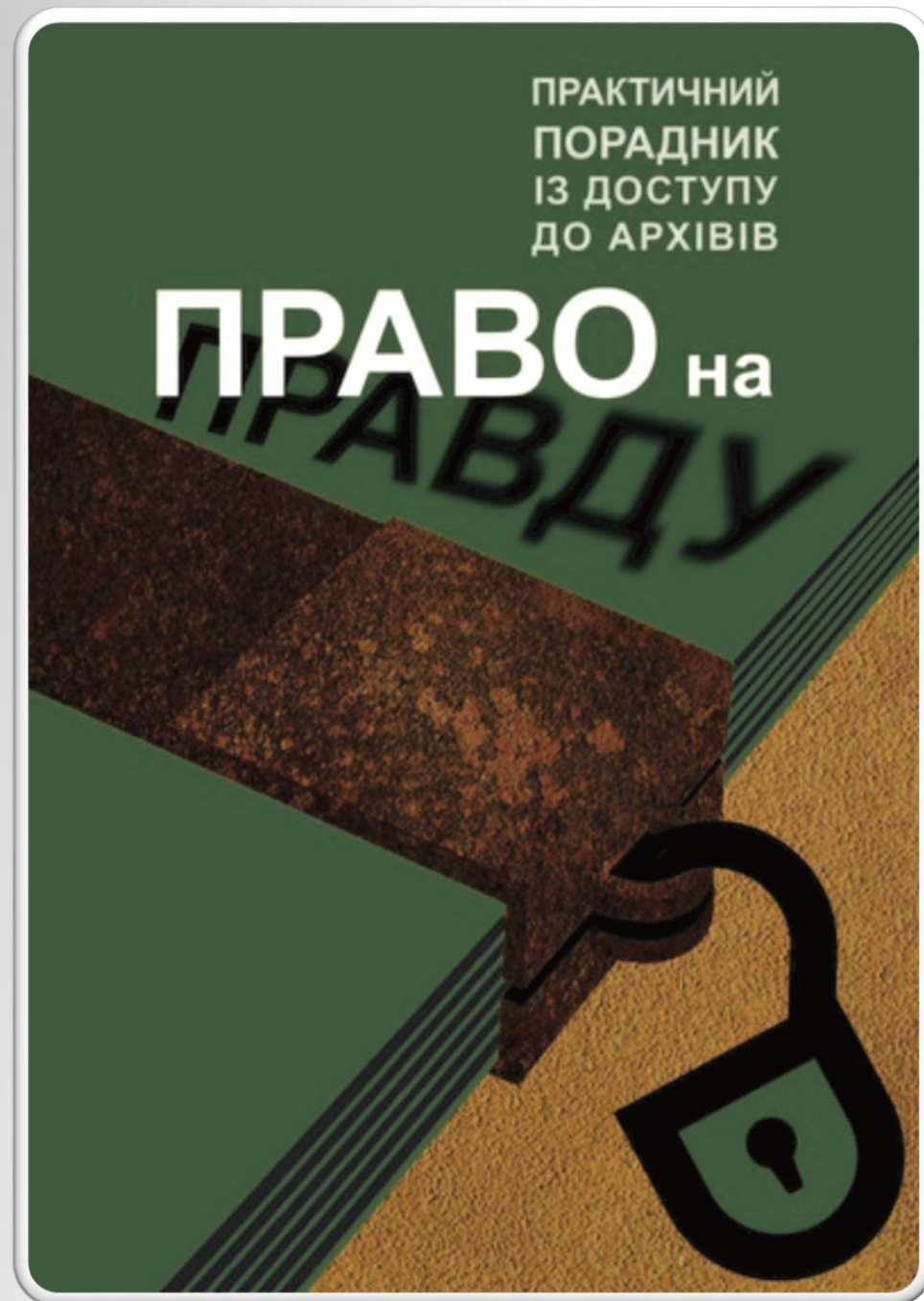

www.cdvr.org.ua/node/976

Право на правду. Практичний порадник із доступу до архівів (2016 рік):

- Використання документів комуністичних спецслужб. Закордонний досвід
- Документи комуністичних органів безпеки в Україні
- Доступ до архівів: огляд нормативної бази
- Порядок оскарження ненадання/надання неповної інформації
- Що, де та як шукати в архівах: питання та відповіді
- Узагальнена інформація про архівні установи
- Бази даних, електронні копії документів та інша довідкова інформація в мережі інтернет
- Додатки (витяги із конституції та законів, кодекс етики архівістів, зразки заяв)

Право на правду

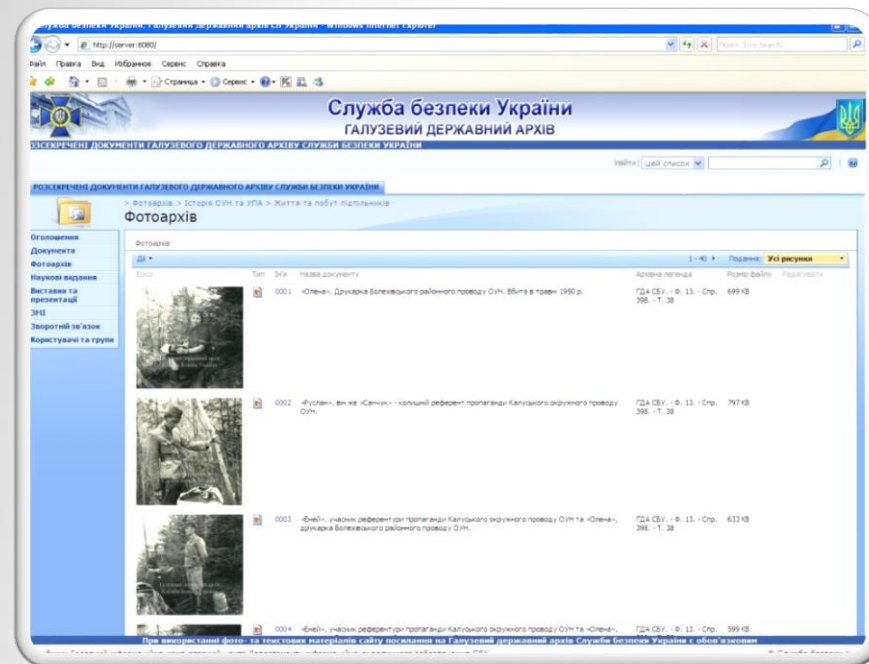

www.cdvr.org.ua/node/3185

Інформаційно-довідковий зал Архіву СБУ:

Зал електронного архіву

Сторінка електронного архіву

Право на правду

Електронний архів визвольного руху –

<http://avr.org.ua>

Інтернет-доступ до електронних копій документів з історії українського визвольного руху у ХХ столітті:

- матеріали, що висвітлюють діяльність організацій українського визвольного руху: збройного підпілля, дисидентського та масового національно-демократичного руху;
- матеріалів репресивних структур окупаційних режимів

Право на правду

The screenshot shows the homepage of the 'Electronic Archive of the Ukrainian Liberation Movement' (AVR). The header features the site's name in Ukrainian and the tagline 'робимо минуле доступним' (making the past accessible). Navigation links include 'Головна / Машинопис лекцій «Військово-повстанський вишкіл» / Машинопис лекцій «Військово-повстанський вишкіл» / Увійти / Реєстрація'. The main content area is divided into several sections:

- Розділи** (Sections): за датою створення, за авторами, за організаціями, за назвами документів, ключові слова, АРХІВИ та КОЛЕКЦІЇ.
- ПОШУК** (Search): Шукати за розширеною пошуком.
- ДОПОМОГА КОРИСТУВАЧУ** (User Help).
- ПРО Е-АРХІВ** (About the E-Archive), featuring a logo of a stylized 'A' with a keyhole.
- НАШІ ПАРТНЕРИ** (Our Partners), listing logos of various organizations.
- Допоможіть зробити Е-архів кращим** (Help make the E-archive better), a central banner with 10 numbered items, each with a thumbnail and a brief description. The items cover various historical periods and movements, such as the Ukrainian National Movement (1917-1917), the Ukrainian State (1917-1921), the Interwar period (1921-1939), the Ukrainian People's Republic (1917-1921), the Ukrainian Liberation Movement (1939-1954), the Non-Violent Movement (1960-1980), the National Democratic Movement (1980-1991), the struggle against the liberation movement (1920-1991), the Church of the Ukrainian People, the Political Emigration, and the Personalities section.
- НОВИНИ** (News), featuring a section titled 'В Науковій бібліотеці ЛНУ презентували Е-архів' (Presented the E-archive in the Scientific Library of LNU).
- ПІДТРИМАЙТЕ НАС** (Support Us).
- ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК** (Contact Us).
- НОВИ НАХОДЖЕННЯ** (New Discoveries), listing recent findings like 'Звіт "Список впадливих героїв Української революції від 13.03.1944 до 31.12.1948"'.

The footer contains copyright information: '© Центр досліджень визвольного руху / Design: Compoz Service LTD. 2013. All rights reserved. При використанні матеріалів із цього сайту посилання на нього обов'язкове. Проект здійснюється Центром досліджень визвольного руху спільно з Львівським національним університетом імені Івана Франка.' and contact details: '79026, м. Львів, вул. Ковчальська, 4/501 тел./факс: (032) 247 45 22 archive@avr.org.ua'.

Архів СБУ:

Хронологічні межі:

1918 (час створення ЧК) –
1991 рр. (розпад СРСР)

Обсяг:

Київ – 200 000 справ (8 км),
регіони – 800 000 справ (32 км)

Розділ «Галузевий державний
архів СБУ» на сайті СБУ –

<http://www.sbu.gov.ua>

e-mail: arhivsbu@ssu.gov.ua

Право на правду

Дякую за увагу!

ІГОР КУЛИК,

kulykim@gmail.com

** [/groups/dostup.do.arhiviv](https://www.facebook.com/groups/dostup.do.arhiviv)**